

ROZDZIAŁ XVI. KRAJOWA RADA RADIOFONII I TELEWIZJI

1. Wolność wypowiedzi a prowadzenie stacji radiowych i telewizyjnych

Art. 14 Konstytucji gwarantuje wolność prasy i innych środków społecznego przekazu w tym oczywiście radia i telewizji. Oznacza to wolność zakładania i prowadzenia stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych i eksploatowania urządzeń do tego niezbędnych.

Postanowienia te rozwija art. 54 ust. 2, zgodnie z którym **zakazana jest przewencyjna cenzura środków społecznego przekazu** (z wyjątkiem sytuacji, gdy wprowadzony zostanie stan wojenny lub wyjątkowy – zob. art. 233 ust. 1). **Możliwe jest jednak koncesjonowanie przez państwo stacji radiowych i telewizyjnych, a zadanie to powierzono Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji.**

Ustawa z 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (tekst jednolity Dz. U. z 2011 r., Nr 43, poz. 226) – dalej urt – stanowi, iż organem właściwym w sprawach koncesji jest Przewodniczący Krajowej Rady, który podejmuje decyzje na podstawie uchwały Rady (art. 33 ust. 2). Koncesja może być udzielona osobie fizycznej, posiadającej obywatelstwo polskie i stałe miejsce zamieszkania w Polsce lub osobie prawnej lub osobowej spółce handlowej, które mają siedzibę w Polsce (art. 35 ust. 1 urt).

Koncesja dla spółki z udziałem osób zagranicznych może być udzielona jeżeli (art. 35 ust. 2 urt):

- 1) udział kapitałowy osób zagranicznych w spółce lub udział osób zagranicznych w kapitale zakładowym spółki nie przekracza 49%,
- 2) umowa lub statut spółki przewidują, że:

- a) osobami uprawnionymi do reprezentowania lub prowadzenia spraw spółki albo członkami zarządu spółki będą w większości osoby posiadające obywatelstwo polskie i stałe miejsce zamieszkania w Polsce,
- b) w zgromadzeniu wspólników lub w walnym zgromadzeniu udział głosów osób zagranicznych i spółek zależnych, w rozumieniu Kodeksu spółek handlowych, od osób zagranicznych nie może przekroczyć 49%,
- c) osoby zagraniczne nie mogą dysponować bezpośrednio lub pośrednio większością przekraczającą 49% głosów w osobowej spółce handlowej,
- d) członkami rady nadzorczej spółki będą w większości osoby posiadające obywatelstwo polskie i stałe miejsce zamieszkania w Polsce.

Koncesja może być również udzielona (art. 35 ust. 3 urt):

- 1) osobie zagranicznej lub
- 2) spółce zależnej, w rozumieniu Kodeksu spółek handlowych, od osoby zagranicznej
 - których siedziba lub stałe miejsce zamieszkania znajduje się w państwie członkowskim Europejskiego Obszaru Gospodarczego – bez stosowania ograniczeń, o których wyżej mowa.

Koncesji nie wolno udzielić, jeżeli rozpowszechnianie programów przez wnioskodawcę mogłoby spowodować (art. 36 ust. 2 urt):

- 1) zagrożenie interesów kultury narodowej, dobrych obyczajów i wychowania, bezpieczeństwa i obronności państwa oraz naruszenie tajemnicy państwowej,
- 2) osiągnięcie przez wnioskodawcę pozycji dominującej w dziedzinie środków masowego przekazu na danym terenie.

Koncesja udzielana jest na 10 lat (art. 36 ust. 3).

Wymogi formalne, co do wniosku o koncesję określa rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.

W pewnych warunkach koncesja może, a nawet musi być cofnięta (art. 38 urt). Dzieje się tak między innymi, gdy:

- 1) rozpowszechnianie programów powoduje zagrożenie interesów kultury narodowej, bezpieczeństwa i obronności państwa oraz narusza normy dobrego obyczaju,
- 2) rozpowszechnianie programów powoduje osiągnięcie przez nadawcę pozycji dominującej w dziedzinie środków masowego przekazu na danym rynku,
- 3) nastąpi przejęcie kontroli nad działalnością nadawcy przez inną osobę,
- 4) działalność objęta koncesją jest wykonywana w sposób sprzeczny z ustawą lub warunkami określonymi w koncesji,
- 5) nadawca posiadający koncesję nie rozpocznie działalności w terminie ustalonym w koncesji lub trwale zaprzestanie rozpowszechniania programu, chyba że opóźnienie rozpoczęcia nadawania lub jego zaprzestanie zostały spowodowane okolicznościami niezależnymi od nadawcy.

Wolność wypowiedzi w ramach radiofonii i telewizji oznacza wolny odbiór programów krajowych i zagranicznych przeznaczonych przez nadawców do powszechnego odbioru (art. 1 ust. 2 urt). Nadawca kształtuje program samodzielnie i ponosi odpowiedzialność za jego treść (art. 13 ust. 1 urt).

Ustawa o radiofonii i telewizji ustala w art. 15–18 pewne rygory, co do nadawanych audycji i tak na przykład:

- co najmniej 33% kwartalnego czasu nadawania programu telewizyjnego powinno być przeznaczone na audycje wytworzone pierwotnie w języku polskim z wyłączeniem serwisów informacyjnych, reklam, telesprzedaży, transmisji sportowych, przekazów tekstowych i teleturniejów,
- ponad 50% kwartalnego czasu nadawania programu telewizyjnego przeznaczone powinno być na audycje wytworzone przez producentów europejskich także z wyłączeniem serwisów informacyjnych, reklam, telesprzedaży, transmisji sportowych, przekazów tekstowych i teleturniejów,
- reklamy nie mogą zajmować nie więcej niż 12 minut w ciągu godziny zegarowej programu,

- zakazana jest reklama wyrobów tytoniowych, napojów alkoholowych z wyjątkiem piwa, świadczeń zdrowotnych w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej udzielanych wyłącznie na podstawie skierowania lekarza, produktów leczniczych, gier cylindrycznych, gier w karty, gier w kości, zakładów wzajemnych, gier na automatach, substancji psychotropowych i środków odurzających,
- zakazana jest reklama nawołująca bezpośrednio małoletnich do nabywania produktów i usług,
- audycje lub inne przekazy nie mogą propagować działań sprzecznych z prawem, z polską racją stanu oraz postaw i poglądów sprzecznych z moralnością i dobrem społecznym w szczególności nie mogą zawierać treści dyskryminujących ze względu na rasę, płeć lub narodowość.

2. Kompetencje Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji

Przepisy dotyczące Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji zostały zamieszczone w rozdziale IX Konstytucji zatytułowanym „Organy kontroli państwowej i ochrony prawa”, ale Rada posiada szereg kompetencji typowych dla centralnych organów administracji. Obok nadawania koncesji do jej zadań należy (art. 6 ust. 2 urt):

- 1) projektowanie w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów kierunków polityki państwa w dziedzinie radiofonii i telewizji,
- 2) określanie, w granicach upoważnień ustawowych, warunków prowadzenia działalności przez dostawców usług medialnych,
- 3) podejmowanie, w zakresie przewidzianym ustawą, rozstrzygnięć w sprawach koncesji na rozpowszechnianie programów, wpisu do rejestru programów,
- 4) zwanego dalej „rejestrem”, oraz prowadzenie tego rejestru
- 5) uznawanie za nadawcę społecznego lub odbieranie tego przyznania, na warunkach określonych ustawą, sprawowanie w granicach określonych ustawą kontroli działalności dostawców usług medialnych,

- 6) organizowanie badań treści i odbioru programów radiowych i telewizyjnych,
- 7) ustalanie opłat za udzielanie koncesji oraz wpis do rejestru,
- 8) ustalanie na zasadach określonych w ustawie z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych (Dz. U. Nr 85, poz. 728 z późn. zm.) wysokości opłat abonamentowych,
- 9) opiniowanie projektów aktów ustawodawczych oraz umów międzynarodowych dotyczących radiofonii i telewizji,
- 10) inicjowanie postępu naukowo-technicznego i kształcenia w dziedzinie radiofonii i telewizji,
- 11) organizowanie i inicjowanie współpracy z zagranicą w dziedzinie radiofonii i telewizji,
- 12) współpraca z właściwymi organizacjami i instytucjami w zakresie ochrony praw autorskich, praw wykonawców, praw producentów oraz nadawców programów radiowych i telewizyjnych,
- 13) przeprowadzanie jawnych i otwartych konkursów na stanowiska członków rad nadzorczych w jednostkach publicznej radiofonii i telewizji.

Wykonując swe funkcje Rada wydaje rozporządzenia, a w sprawach indywidualnych podejmuje uchwały (art. 213 ust. 2 Konstytucji). Rozporządzenia KRRiT odpowiadać muszą ogólnym zasadom dotyczącym tego rodzaju aktów prawnych. Oznacza to, iż może ona wydać rozporządzenie tylko w wypadkach wyraźnie wskazanych przez ustawy (w tym przede wszystkim ustawę o radiofonii i telewizji). Jeżeli ustawa wyraźnie nie wskazuje rozporządzenia jako formy aktu jaki ma wydać, KRRiT podejmuje uchwałę. Inaczej mówiąc nie możliwe jest wydanie rozporządzenia bez wyraźnej delegacji ustawowej.

Decyzje Rady są ostateczne, bez możliwości odwołania się do wyższej instancji, ale strony mają prawo wnieść skargę do sądu administracyjnego.

KRRiT przeprowadza konkursy członków rad nadzorczych publicznych spółek radiofonii i telewizji spośród kandydatów zgłoszonych przez organy kolegialne uczelni akademickich, z wyjątkiem re-

prezentantów ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa oraz ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (art. 28 ust. 1). Powołuje także po 15 członków ich rad programowych, z tym że ustawa określa, iż dziesięciu członków rady programowej reprezentuje ugrupowania parlamentarne a pozostałych pięciu powoływanych jest z grona osób legitymujących się dorobkiem i doświadczeniem w sferze kultury i mediów (art. 28a ust. 1).

KRRiT określa także tryb postępowania związany z ciążącym na publicznej radiofonii i telewizji obowiązkiem stwarzania partiom politycznym i ogólnokrajowym organizacjom związków zawodowych i związków pracodawców, możliwości przedstawienia stanowiska w węzłowych sprawach publicznych (art. 23 ust. 1).

3. Powoływanie i organizacja Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji

Skład Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji wspólnie kształtują Sejm, Senat i Prezydent Rzeczypospolitej (art. 214 ust. 1 Konstytucji). **Sejm powołuje dwóch członków, Senat jednego, Prezydent również dwóch.** Osoby te powinny wyróżniać się wiedzą i doświadczeniem w zakresie środków masowego przekazu (art. 7 ust. 1). **Kadencja członka Rady trwa 6 lat licząc od dnia powołania ostatniego członka.** Członek KRRiT nie może być powołany na kolejną kadencję. Organ uprawniony do powołania członka Krajowej Rady może go odwołać ale wyłącznie w przypadku (art. 7 ust. 6):

- 1) zrzeczenia się swej funkcji,
- 2) choroby trwale uniemożliwiającej sprawowanie funkcji,
- 3) skazania prawomocnym wyrokiem za popełnienie przestępstwa z winy umyślnej,
- 4) złożenia niezgodnego z prawem oświadczenia lustracyjnego stwierdzanego prawomocnym orzeczeniem sądu,
- 5) naruszenia przepisów ustawy stwierdzonego orzeczeniem Trybunału Stanu.

Wtedy, gdy takie odwołanie nastąpi lub gdy członek Rady umrze, właściwy organ powołuje nowego na okres do końca kadencji poprzednika.

Kadencja wszystkich członków KRRiT wygasa w przypadku odrzucenia przez Sejm i Senat jej corocznego sprawozdania z działalności i potwierdzenia wygaśnięcia przez Prezydenta (art. 12 urt). Członkowie Krajowej Rady ponoszą również odpowiedzialność konstytucyjną (art. 198 ust. 1 Konstytucji).

Członek Rady nie może łączyć swej funkcji z posiadaniem udziałów albo akcji, bądź w inny sposób uczestniczyć w podmiocie będącym nadawcą lub producentem radiowym lub telewizyjnym oraz wszelką działalnością zarobkową z wyjątkiem pracy dydaktyczno-naukowej w charakterze nauczyciela akademickiego lub pracy twórczej (art. 8 ust. 4 urt).

W okresie kadencji członków Krajowej Rady ich członkostwo w władzach stowarzyszeń, związków zawodowych, związków pracodawców, organizacji kościelnych lub związków wyznaniowych ulega zawieszeniu. Trybunał Konstytucyjny uznał natomiast, iż obowiązek zawieszania członkostwa w partiach politycznych jest niezgodny z Konstytucją (zob. wyrok TK, Dz. U. 2002 r., Nr 56, poz. 517), bowiem wymaga ona całkowitej rezygnacji z przynależności partyjnej.

Pracami Rady kieruje jej Przewodniczący. Jest on wybierany przez członków KRRiT ze swojego grona. Rada może go również odwołać (art. 7 ust. 2b urt).

KRRiT działa w oparciu o uchwalony prze siebie regulamin, ale sama ustawa przesądza, iż uchwały Rady zapadają większością 2/3 głosów ustawowej liczby członków (art. 9 urt).

Swoje zadania Rada wykonuje przy pomocy Biura Krajowej Rady.

Literatura

1. Bisztyga A., *Uwagi o pozycji ustrojowej Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji*, [w:] *Prawa człowieka*, „Humanistyczne Zeszyty Naukowe” 2003, nr 9.
2. Chruściak R., *Konstytucjonalizacja wolności mediów, wolności wypowiedzi oraz Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Kształtowanie przepisów konstytucyjnych i ustawowych*, Warszawa 2004.

3. Chruściak R., *Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji w systemie politycznym i konstytucyjnym*, Warszawa 2007.
4. Chruściak R., *Sprawozdanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji jako forma odpowiedzialności politycznej*, „Przegląd Sejmowy” 2008, nr 1.
5. Czarny P., *Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji*, [w:] *Prawo Konstytucyjne*, pod red. P. Sarneckiego, Warszawa 2011.
6. Górecki D. (red.), *Wolność słowa w mediach*, Łódź 2003.
7. Patyra S., *Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji*, [w:] *Polskie prawo konstytucyjne*, pod red. W. Skrzydły, Lublin 2010.
8. Piątek S., *Ustawa o radiofonii i telewizji. Komentarz*, Warszawa 1993.
9. Rakowski M., *Uwagi o ustawowej regulacji instytucji Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji*, „Państwo i Prawo” 1996, nr 10.
10. Sobczak J., *Ustawa o radiofonii i telewizji. Komentarz*, Warszawa 1997.
11. Sobczak J., *Radiofonia i telewizja. Komentarz do ustawy*, Kraków 2001.
12. Sokolewicz W., *Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji jako problem konstytucyjny*, Zeszyty Naukowe WSHiP, seria Prawo 2003, nr 9.
13. Szmulik B., Żmigrodzki M., *Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji*, [w:] *Ustrój organów ochrony prawnej*, pod red. B. Szmulik, M. Żmigrodzki, Lublin 2005.
14. Wąsowski K., *Status prawny Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji – próba charakterystyki*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2004, nr 1.
15. Zdyb M., *Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji*, [w:] *Prawo administracyjne ustrojowe*, pod red. J. Stelamasiaka i J. Szreniawskiego, Bydgoszcz–Lublin 2002.
16. Zięba-Załucka H., *Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji*, [w:] *Organy kontroli państwowej i ochrony prawa w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Rzeszów 2000.
17. Zięba-Załucka H., *Czy potrzebna jest nowelizacja Konstytucji – na tle zmian w Prokuraturze i Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji*, [w:] Skrzydło W., Szapował W., Eckhardt K. (red.), *O potrzebie zmian Konstytucji Polski i Ukrainy*, Przemyśl 2006.
18. Zięba-Załucka H., *Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji a regulatory mediów w państwach współczesnych*, Rzeszów 2007.
19. Zięba-Załucka H., *Czy konstytucjonalizacja Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji pomogła w zachowaniu jej niezależności?* [w:] Gdulewicz E., Zięba-Załucka H. (red.), *Dziesięć lat Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Rzeszów 2007.